

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Одеський державний університет внутрішніх справ

Кафедра адміністративного права та адміністративного
процесу

МАТЕРІАЛИ

Науково-практичного круглого столу «Засади
запобігання та протидії корупції в органах
внутрішніх справ»

(26 вересня 2013 року)

Одеса

2013

УДК 351/354

ББК 6.2(08)

А 43

Статті друкуються в авторському варіанті.

Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

«Засади запобігання та протидії корупції в органах внутрішніх справ», науково-практичний круглий стіл (2013; Одеса)

Матеріали науково-практичного круглого столу «Засади запобігання та протидії корупції в органах внутрішніх справ», 26 вересня 2013р.— Одеса: ОДУВС, 2013.— 46с.

ОДУВС, 2013

Корупція, як одна з причин професійної деформації та вчинення протиправних діянь працівниками органів внутрішніх справ.

Автор: начальник кафедри адміністративного права та адміністративного процесу ОДУВС, к.ю.н., доцент Коропатов О.М.

Однією із ознак корупції є її здатність проникати в усі можливі сфери життя людей, інституції та державні установи, а також впливати на процес прийняття юридично-значимих рішень, владно-управлінського чи іншого характеру не на підставі встановлених вимог, а з врахуванням інтересів певних осіб. Ураження корупцією не оминуло і правоохоронні органи України, зокрема органи внутрішніх справ.

Згідно із статтею 1 Закону України «Про міліцію» на це відомство покладені функції по забезпеченню охорони прав та свобод людини і громадянина [1]. Діяльність цього органу виконавчої влади чітко регламентована різними нормативно-правовими актами, у тому числі відомчими наказами, розпорядженнями, інструкціями тощо. У зв'язку з цим міліція у всіх випадках має діяти виключно у рамках закону. Ніякі суб'єктивні фактори не можуть вплинути та бути підставою для будь-яких незаконних дій або бездіяльності працівників ОВС.

Обставини, які зумовлюють корупційні прояви серед співробітників ОВС, характерні для всіх категорій працівників державного апарату. Разом з тим, існують передумови для виникнення корупції та форми прояву цього явища, притаманні саме працівникам ОВС і пов'язані із специфікою виконання покладених на них завдань.

Проблему вивчення причин деформації та вчинення протиправних діянь працівниками органів внутрішніх справ досліджували вчені в галузі юридичної психології. Зокрема В.С. Медведєв, з'ясовуючи чинники, що спонукають розглядувану категорію державних службовців до протиправних діянь, вказує на загальні та безпосередні внутрішні чинники. До загальних, згаданий вчений відносить негативні процеси на рівні всього суспільства: порушення принципу соціальної справедливості, складнощі у вирішенні соціальних проблем. У свою чергу безпосередні внутрішні чинники створюють протиріччя й вади в діяльності ОВС, які стосуються організації управління, професійної підготовки співробітників ОВС, виховної роботи, морально-психологічного клімату. Ці чинники викликають протиправні діяння, у тому числі й корупційні. У свою чергу внутрішні чинники В.С.Медведєв поділяє на об'єктивні та суб'єктивні. Так, до об'єктивних чинників цей вчений відносить:

1. специфіку професійної діяльності – конфліктність та екстремальність службових ситуацій;
2. негативний вплив тих колег по службі, що допускають зловживання наданими повноваженнями;
3. відсутність ефективного контролю з боку керівництва і безпосереднього начальника, помилки у підборі та розстановці кадрів, прорахунки у виховній роботі;
4. несприятливі сімейні, побутові умови співробітників.

Тоді як суб'єктивними чинниками, вчений вважає:

1. не завжди сприятливий морально-психологічний клімат у підрозділі;
2. недостатню розвиненість морально-ділових і волевих якостей співробітника;
3. невміння відділити інтереси справи від інтересів кар'єри, схильність до корпоративності, груповщини, позиції власної винятковості [2, с.69-71].

Запропонований В.С. Медведєвим перелік об'єктивних причин, які певною мірою спонукають співробітників ОВС, до правопорушень, у тому числі з ознаками корупції, на наш погляд слід доповнити чинником, пов'язаним з недотриманням принципу невідворотності покарання тих осіб, які вчинили подібні діяння, а також відсутністю адекватного юридичного покарання за вчинення правопорушень з ознаками корупції, його відповідності ступеню завданої шкоди державі, громадянам та органам внутрішніх справ. Такий стан справ пояснюється різними факторами, які будуть розглянуті далі.

Доцільно звернути увагу на дослідження, проведені російським ученим О.М. Гусєвим, який вивчав проблему взаємодії права й моралі в професійній діяльності працівників органів внутрішніх справ. За його висновками, працівники міліції не застраховані від проникнення в їх свідомість аморальних та протиправних настанов у поведінці. Це призводить до порушення дисципліни, службових порушень та інших порушень, у тому числі пов'язаних із службою в ОВС. Сьогодні стає дедалі очевидніше те, що вести мову про ефективність інституціональних регуляторів поведінки працівників ОВС (правових норм, директивних вказівок, розпоряджень)

неможливо без урахування неінституціональних факторів (моральних норм, звичайних правил, традицій та ін.). При цьому духовність та моральність як загальнолюдські цінності виявляються пріоритетними в порівнянні з рештою регуляторів – місцевими, внутрішньовідомчими та ін. Ось чому формування високої загальної культури, і правової культури зокрема, передбачає відродження духовності та моральності у співробітників ОВС, працівників правоохоронної системи в цілому, тому що саме на них покладено відповідальне завдання по охороні й захисту прав та безпеці громадян. Очевидно, що гарантом дотримання прав людини може бути тільки працівник міліції, з високою професійною культурою, в основі якої лежать моральні та правокультурні цінності [3, с.1-2]. О.М. Гусев робить висновок, що правова культура працівників ОВС передбачає таку діяльність індивіда, яка відповідає певним досягненням суспільства в юридичній сфері, завдяки чому відбувається постійне збагачення самої особистості співробітника. Рівень правової культури особистості працівника ОВС виражається в його діяльності у сфері права (правозастосування, ставлення до права, керівництво у своїх вчинках його принципами та нормами) [3, с.16].

Підсумовуючи розглянуті нами погляди вчених на проблему професійної деформації співробітників ОВС, маємо зазначити, що вона зумовлюється одноманітністю та повтором типових ситуацій, які трапляються у діяльності ОВС. Це призводить до пристосування працівників міліції до ситуацій, а також до порушення ними не тільки окремих положень, а й засадничих вимог діючого законодавства [4].

Доцільно звернути увагу на думку О. А. Мартиненка про те, що сьогодні діяльність органів внутрішніх справ України залишається в межах традиційного силового підходу, орієнтованого на боротьбу зі злочинністю як основний вид правоохоронної діяльності. Основною вадою такого підходу до сутності правоохоронної системи є те, що робота з населенням здійснюється міліцією не для партнерської участі в охороні правопорядку, а здебільшого як засіб збирання оперативної інформації та негласного контролю за правопорушниками. Силовий стиль, на противагу сервісному, заважає міліції стати справді відкритою у своїй роботі для громадського контролю, що значно підвищує ризик виникнення серед працівників міліції корупції та неетичної поведінки.

Література.

1. Про міліцію: Закон України № 565-ХІІ від 20.12.1990 р. // Відомості Верховної Ради України від 22.01.1991 – 1991 р., № 4, стор. 20.
2. Медведєв В.С. Проблеми професійної деформації співробітників органів внутрішніх справ (теоретичні та прикладні аспекти): Монографія. – Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 1996. – 191 с.
3. Гусев О.М. Правовые нормы и моральные ценности в профессиональной деятельности органов внутренних дел: Автореф. дис... канд. юрид. наук. 12.00.01 / Санкт-Петербургский ун-т МВД России. – Санкт-Петербург. – 1996. – 19 с.
4. Кісіль З.Р. Корупційні дії як передумова виникнення професійної деформації працівників міліції // Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення: Матер. міжнар. наук.-прак. конф. 13-15 квітня 2007 р. – Ч. 2. – С.69-72.